

Termelői szervezetek Nyugat- és Közép-Afrikában: komoly várakozások, rideg valóság

A [FARM](#) szervezésében került sor a „Termelői szervezetek Nyugat- és Közép-Afrikában: komoly várakozások, rideg valóság” címet viselő konferenciára, ami arra kereste a választ, milyen kitörési lehetőségei vannak a térségben alakult termelői szervezeteknek. Elfogadott vélekedés szerint a ezeknek komoly szerepük volt a regionális mezőgazdasági politikák rehabilitációjában és az ezt a területet érintő kereskedelmi politikák reformjában, ám mesze nem tudnak olyan szerepet betölteni, amit a helyi kormányok és befektetők elvárnának tőlük. **A megállapítások szerint a legnagyobb probléma az, hogy nincsenek egységes, a szakma és a politika egyetértésével kialakított víziók, stratégiák valamint biztos alapok, amiken a jól működő termelői szervezetek létrehozhatók és működtethetők. Amíg ez nem teljesül, addig az ONG-k vagy más szervezetek nem tudnak mást csinálni a terepen, mint „kísérletezni”. A problémától elválaszthatatlan a mezőgazdasági hitelezés kérdése, pillanatnyilag ez néhány kivételtől eltekintve megoldatlan, ennek hiányában nem lehet életképes termelői projekteket indítani és azt remélni, hogy az egyéni gazdaságok és ezekre alapozva az egyes termékpályák, valamint termelői szervezetek megerősödnek.**

A kollokviumon Roger Blein (Bureau Isaala) bemutatta a Célia Coronel-lel ([IRAM](#)¹) közösen készített tanulmányát, ami három nyugat-afrikai ország – Burkina Faso, Kamerun, Ghána – példáján keresztül kísérelte meg föltérképezni a jelenlegi helyzetet és a várható kilátásokat. A kutatók leszögezték, 1960-1980. között állami segítséggel nagyon sok szövetkezetet alapítottak Nyugat- és Közép-Afrikában, ám ezek messze nem jártak olyan sikerrel – különböző társadalmi, gazdasági okok miatt – mint szeretnék volna. 1980-2000. között komoly liberalizáció zajlott le a térség gazdaságában, ennek egyik hatásaként az állam számos feladatot átadott a termelői szervezeteknek, amik erre vagy nem voltak fölkészülve, vagy éppen ezen föladatak ellátására „mesterséges” termelői szervezeteket hoztak létre, értelemszerűen mindkét esetben a hatékonyság megkérdőjelezhető. A kétezres évek eleje óta újra teret nyert az a fölismerés – elsősorban Nyugat-Afrikában – hogy a mezőgazdasági politikák rehabilitációja elengedhetetlen, az állam pedig szeretné visszaszerezni „elveszített pozícióit”. Ezt mindenképpen anélkül kell végrehajtani, hogy az időközben létrejött termelői szervezeteket meggyengítenék, sőt jelentős számban új szakmaközi szervezeteket is létesítettek - ám nem tisztázott feladat és hatáskörökkel -, miközben alig-alig tudták kezelni a kereskedelmi és általában a gazdasági problémákat.

A marokkói mezőgazdasági minisztérium munkatársa ennek kapcsán megjegyezte, az afrikai termelői szervezetek – legyen szó Észak-, Nyugat- vagy Dél-Afrikáról - egyik legnagyobb problémája az irányítási rendszerben keresendő, mivel nagyon sok olyan szövetkezetet, termelői szervezetet tudna sorolni, ahol a vezetés akár évtizedek óta ugyanazok kezében van, a belső demokratikus működés pedig szinte ugyanilyen hosszú óta gyakorlatilag ismeretlen ezeknél. Blein szerint ez csak akkor változik meg érdemben, ha létrejön az a jogszabályi háttér, ami megeremti az alapját ezeknek a jelenségeknek a fölszámolásához, az állam pedig visszaszerzi azt a tekintélyét, képességét, amivel ezeknek a szabályoknak érvényt is tud szerezni. Tény és való azonban az is, hogy az ilyen szervezetekben tag gazdálkodók anyagi helyzete is nagyon sokat nyom a latban akkor, amikor magának a szervezetnek a működési hatékonyságát vizsgáljuk – a stabil anyagi háttérrel rendelkező gazdálkodók által működtetett szervezetek mindenképpen eredményesebben tudnak gazdálkodni.

A kutatók által három országban készített fölmérés szerint nagyon sokféle termelői szervezet alakult a térségben, legalább ennyiféle, sokszor ellentmondásos feladatkörrel, jelentős

---

¹ Institut de Recherches et d'Applications des Méthodes de développement

szerepvállalással az export-orientált ágazatokban, de alig láthatóan a helyi lakosság szempontjából egyébként fontos ágazat esetében. Ezzel együtt különösen a gazdaságilag erős ágazatokban termelői kezdeményezésre létrejöttek olyan termelői szervezetek is, amik már valóban demokratikus működési rendszerrel bírnak, átlátható működésűek és stabil gazdálkodásúak, érdemi tárgyalópartnerei az állami szerveknek. Nem kedvez viszont a termelői szervezetek működésének, hogy a közhatalom és a politika helyzete kifejezetten instabil és kiszámíthatatlan, folyamatosan változik és alkalmatlan a jogszabályi környezet, valamint hiányoznak az érdemi strukturális építkezést segítő - így például a kríziskezelési, termék-szabványosítási, piacszabályozási és raktározási valamint pénzügyi – eszközök.

A tét viszont nem kicsi, hiszen a régióban húsz éven belül megduplázódik az élelmiszer-igény, miközben egyre hektikusabban ingadoznak az árak, a globális élelmiszer-piacok pedig mind komolyabb feszültségekkel terheltek. Ugyan Nyugat-Afrika termelői előtt egy egyre dinamikusabban fejlődő piac áll, viszont ugyanez a piac mind igényesebb is, legyen szó minőségről, csomagolásról, rendszeres szállításokról, földolgozottsági fokról. Tudni kell kezelni ezeket az esetenként spekulációtól sem mentes piacokat annak érdekében, hogy a földolgozó-ipar fejlődhessen és biztosítani lehessen a megfelelő termelői jövedelmeket is.

Sajnálatos, hogy nem zárható ki az a forgatókönyv sem, ami azt vetíti előre, hogy a termelők egy jelentős része nem fog tudni élni ezekkel a lehetőségekkel, éppen ezért nagyon fontos a közhatalom szerepének helyreállítása, a jogszabályi és a pénzügyi feltételek stabilizálása, valamint képesnek kell lenni világos, átlátható és tervezhető piaci környezet biztosítására, valamint meg kell teremteni a mezőgazdaság stabil pénzügyi alapjait és érdemi kríziskezelési eszközöket kell tudni működtetni.

Ennek érdekében nagyon fontos a termelői szervezetek, szövetkezetek konszolidációja és professzionálisabbá tétele, ennek részét kell képeznie a megfelelő piaci stratégiák kidolgozása, a demokratikus és átlátható működési rendszer – ezen belül a belső demokrácia és a gazdasági hatékonyság párhuzamosságának – biztosítása, a képzési háttér erősítése, valamint az egyes szervezetek közötti feladat- és hatáskörök megosztása – senki nem tud ugyanis egyedül mindent csinálni. Mindehhez külső támogatás is kell, ennek legfontosabb eleme a mindenkori közhatalom legitimitásának biztosítása és elismerése, a termelői szervezetek piaci víziójának kialakítása, megerősítése, az egyes stratégiák egyenrangúvá tétele és az ezek közötti koordináció favorizálása, valamint a vezető szerep biztosítása. A magánszféra szerepvállalása hosszabb távon mindenképpen nélkülözhetetlen, de hogy a kezdeti lépések megtételéhez önmagában ez nem elegendő, az állam partneri szerepe elengedhetetlen. Célia Coronel ennek kapcsán megjegyezte, sok jó példa is van arra, hogy fejlett országokból érkező befektetők, üzleti partnerek érdemben és nagyon hasznosan járultak hozzá egy-egy ágazat és ezekben a termelői szervezetek strukturálásához, de egyetértett azzal a hozzászólással, miszerint mindenképpen különbséget kell tenni opportunistá és professzionális magánbefektető között.

Blein aláhőzta, ugyan magának a mezőgazdasági termelésnek a fejlesztése, modernizációja elképzelhető a termelői szervezetek nélkül is, a **családi gazdaságokra alapozott mezőgazdaságé viszont nem, a térség eredményes társadalmi és gazdasági fejlődése érdekében viszont ez utóbbira van hatalmas szükség.**

José Tissier (AFD) véleménye szerint egyértelmű, hogy az afrikai termelői szervezetek egyik legkomolyabb problémája az, hogy néhány export-orientált ágazatot leszámítva gazdasági súlyuk szinte alig van. Az AFD tapasztalatai szerint a termelői szervezetek létrehozása és működtetése egyáltalán nem egyszerű feladat, a gazdasági helyzet mellett nagyon nagy

mértékben függ a mindenkori politikai és társadalmi, kulturális viszonyoktól – ez is magyarázza, hogy az elmúlt évtizedekből számos kudarcot, de sikert is tud például hozni. Mindenképpen az a legfontosabb, hogy először a sikeres működést lehetővé tevő környezetet kell megteremteni, ha viszont az adott termelői szervezetek már kellően megerősödtek, egy átmenetileg kedvezőtlenebb környezetben is eredményesen tudnak működni. A termelői szervezet azonban nem csak gazdasági feladatokat tud ellátni a fejlődő országokban, tette hozzá, jelentős szerepe van a társadalmi átalakulások előmozdításában is – ilyen szempontból a mindenkori közhatalom és a termelői szervezetek között kétirányú kapcsolat nagyon fontos.

Somogyi Norbert, Párizs